Cymunedau cydnerth: wynebu’r her o fod ar yr ymylon – digwyddiad lansio

Cyflwyno dau fynegai cyflenwol ar wahân – Mynegai Asedau Cymunedol Cymru (WCAI) a Mynegai Cydnerthu Cymunedol Cymru (WCRI)

BCT
Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Gwybodaeth am waith yr Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

- Fel rhan o’r Rhaglen Buddsoddi’n Lleol, mae’r Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau yn gweithio gyda chymunedau gwledig sydd â lefelau isel o asedau cymunedol.
- Profiadau’r grwpiau sy’n rhan o’r Cynllun Buddsoddi’n Lleol yw’r rheswm pam ei bod yn bwysig sicrhau bod pobl yn cael mynediad at fannau a chyfleusterau lleol sy’n cynnig cymorth a chyfleoedd.
- Mae gwaith wedi cael ei wneud er mwyn mynd i’r afael â’r heriau a ddaw yn sgil cyni parhaus, Covid-19, a’r argyfwng costau byw.
- Mae'r ymchwil yn adeiladu ar y profiadau hyn, yn ogystal ag ar yr ymdrechion a wnaed yn y gorffennol i fapio asedau cymunedol yng Nghymru, a’r ymchwil ‘*Left Behind: Understanding Communities on the Edge.*’

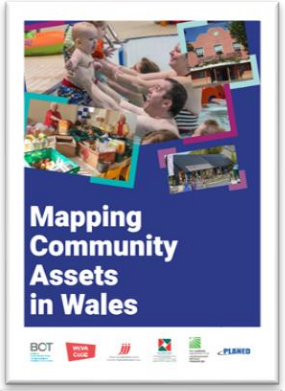

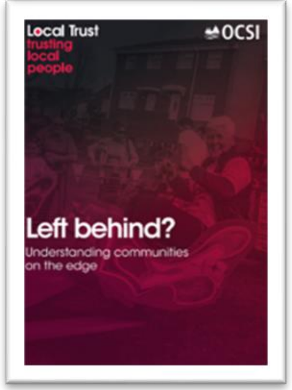

Beth ydyn ni’n ei gyhoeddi?

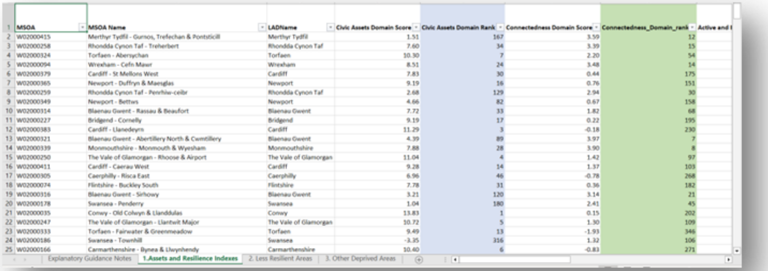

Dau fynegai a chyfres o adnoddau, gan gynnwys y set ddata gyflawn ac argymhellion ar gyfer y rhai sy’n gwneud penderfyniadau

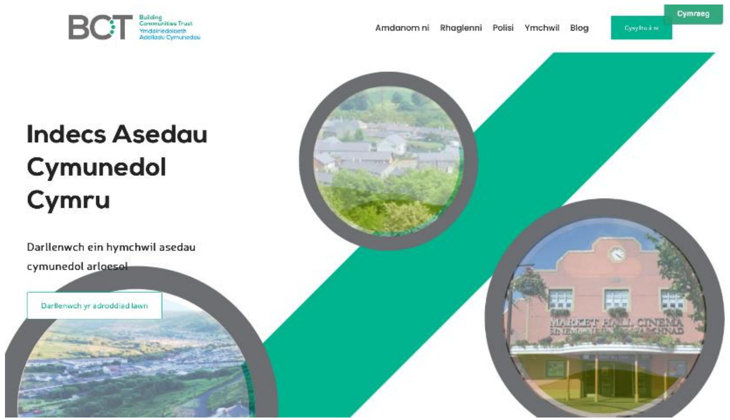

Mynegai Cydnerthedd Cymunedol ac ‘ardaloedd llai cydnerth’ yng Nghymrud

Adroddiad technegol

OCSI

Indecs Asedau Cymunedol Cymru

Darllenwch ein hymchwil asedau cymunedol arloesol sy’n dangos anghydraddoldeb parhaus sy’n seiliedig ar leoedd ledled Cymru a’r hyn ddylai ddigwydd nesaf.

I weld yr adroddiad llawn (Saesneg), please click here.

I weld yr adroddiad llawn (Cymraeg), cliciwch yma..

I weld y grynodeb weithredol (Saesneg), cliciwch yma.

I weld y grynodeb weithredol (Cymraeg), cliciwch yma.

Methodoleg

- Seiliedig ar asedau o’r cam dylunio – mesur cryfderau cymunedau a phresenoldeb seilwaith cymunedol, yn hytrach na’r hyn sydd ar goll.
- Defnyddio Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Ganol fel y mesur daearyddol.
- Yn dwyn ynghyd 20 o ddangosyddion gwahanol o dan 3 phennawd newydd.
- Mae’n sgorio ac yn rhestru pob un o’r 410* o Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Ganol yng Nghymru.
- Mae safle 1 yn golygu nad oes gan yr ardal lawer o seilwaith cymunedol a’i bod yn llai cydnerth, tra bod safle 410 yn golygu bod gan yr ardal well ddarpariaeth o ran seilwaith cymunedol a’i bod yn fwy cydnerth

* mae’r mynegeion yn dibynnu ar ddata cyfrifiad 2011, lle’r oedd 410 o Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Ganol yng Nghymru. Yng nghyfrifiad 2021, roedd nifer yr ardaloedd hyn wedi gostwng i 408.

BCT Building Communities Trust Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Asedau Dinesig

- Clybiau ieuenctid
- Llyfrgelloedd
- Parciau cyhoeddus
- Canolfannau Cymunedol
- Pyllau nofio
- Neuaddau pentref
- Asedau sy'n eiddo i'r gymuned

Yn mesur presenoldeb asedau cymunedol, dinesig, addysgol a diwylliannol allweddol yn yr ardal.

Cyfleusterau sy'n darparu pethau i'w gwneud a mannau cyfarfod, yn aml am ddim neu heb fawr o gost (i'r defnyddiwr terfynol), sy'n bwysig o ran pa mor gadarnhaol mae cymuned yn teimlo am yr ardal leol.

Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Cysylltioldeb

- Gwasanaethau iechyd
- Cysylltedd digidol – cyflymder lanlwytho a lawrlwytho
- Cysylltedd cymdeithasol
- Cyfraddau unigrwydd
- Mynediad at drafnidiaeth gyhoeddus
- Mynediad at drafnidiaeth breifat
- Cryfder y farchnad swyddi leol

Yn mesur cysylltedd, o safbwynt ffisegol a pha mor hawdd yw cael gafael ar wasanaethau allweddol.

A oes mynediad at wasanaethau allweddol, megis gwasanaethau iechyd, o fewn pellter teithio rhesymol? A yw trafnidiaeth gyhoeddus a'r isadeiledd digidol yn dda? Pa mor gryf yw'r farchnad swyddi leol?

BCT Building Communities Trust Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Cymuned weithgar ac ymgysylltiol

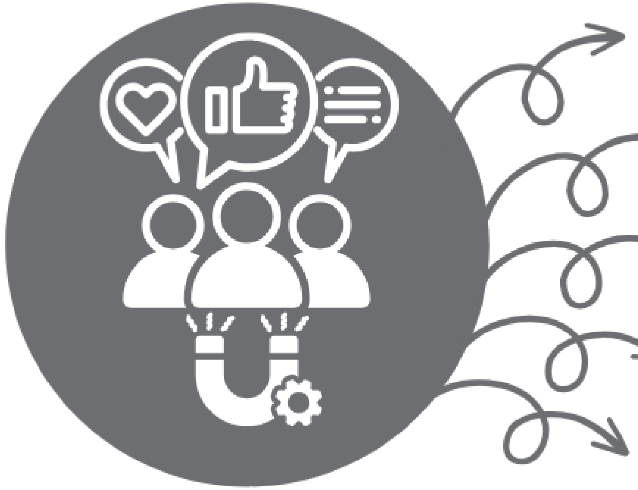

Cyfraddau pleidleisio pleidleiswyr

Cyfraddau gwirfoddoli

Canfyddiadau o berthnasoedd cymdeithasol

Nifer o ymddiriedolwyr elusennau

Cyllid grant y pen gan gyllidwyr grantiau mawr

Yn mesur lefelau cyfranogiad gweithredol mewn bywyd cymunedol a dinesig.

A oes elusennau'n gweithredu yn yr ardal, ac a yw'n ymddangos bod pobl yn cymryd rhan ym mywyd dinesig ehangach eu cymuned?

BCT

Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Indecs Asedau Cymunedol Cymru (WCAI)

Indecs ar gyfer pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Ganol (MSOA) yng Nghymru ar draws tri parth (asedau dinesig, cysylltedd a chymunedau gweithredol ac ymgysylltiol).

Mae'r indecs hwn yn ystyried heriau isadeiledd cymunedol.

Indecs Cydnerthedd Cymunedol Cymru (WCRI)

Indecs sy'n rhoi safle i bob MSOA yng Nghymru, sy'n cynnwys yr WCAI ynghyd ag WIMD 2019.

Mae'r indecs hwn yn ystyried heriau isadeiledd cymunedol A lefelau amddifadedd.

Ardaloedd Llai Cydnerth (LRAau)

Ardaloedd yn cael sydd â lefelau uchel o angen ar yr WCAI ac ar y Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (WIMD) 2019. Ardaloedd hynny yn y 25% uchaf yng Nghymru (safleoedd 1-102)

102 MSOA.

Ardaloedd Difreintiedig Eraill

Ardaloedd sydd wedi'u rhestru yn yr 20% mwyaf difreintiedig ar Fynegeion Amddifadedd Cymru 2019, nad oeddent wedi'u nodi fel Ardaloedd Llai Cydnerth.

27 MSOA.

Ardaloedd Llai Cydnerth

Mae 102 o ardaloedd ym Mynegai Asedau Cymunedol Cymru yn cael eu categoreiddio fel Ardaloedd Llai Cydnerth. Mae Ardaloedd Llai Cydnerth yn ardaloedd sydd yn y 25% uchaf o’r Mynegai Asedau Cymunedol Cymru, safleoedd 1-102.

Mae’r Ardaloedd Llai Cydnerth yn cael eu categoreiddio fel ardaloedd sy’n wynebu’r anfantais ddeuol o:

lefelau uchel o amddifadedd; a heriau seilwaith cymunedol.

Yn ei hanfod: Mae Ardaloedd Llai Cydnerth yn ardaloedd sydd â llai o asedau cymunedol a dinesig sy’n profi unigedd cymharol, lefelau isel o gyfranogiad, ac amddifadedd sylweddol.

Map Ardaloedd Llai Cydnerth

Mae'r map hwn yn dangos y 102 Ardal Llai Cydnerth mewn glas. Dyma'r Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Ganol sy'n wynebu'r anfantais ddeuol a ddaw yn sgil heriau isadeiledd ac amddifadedd cymunedol.

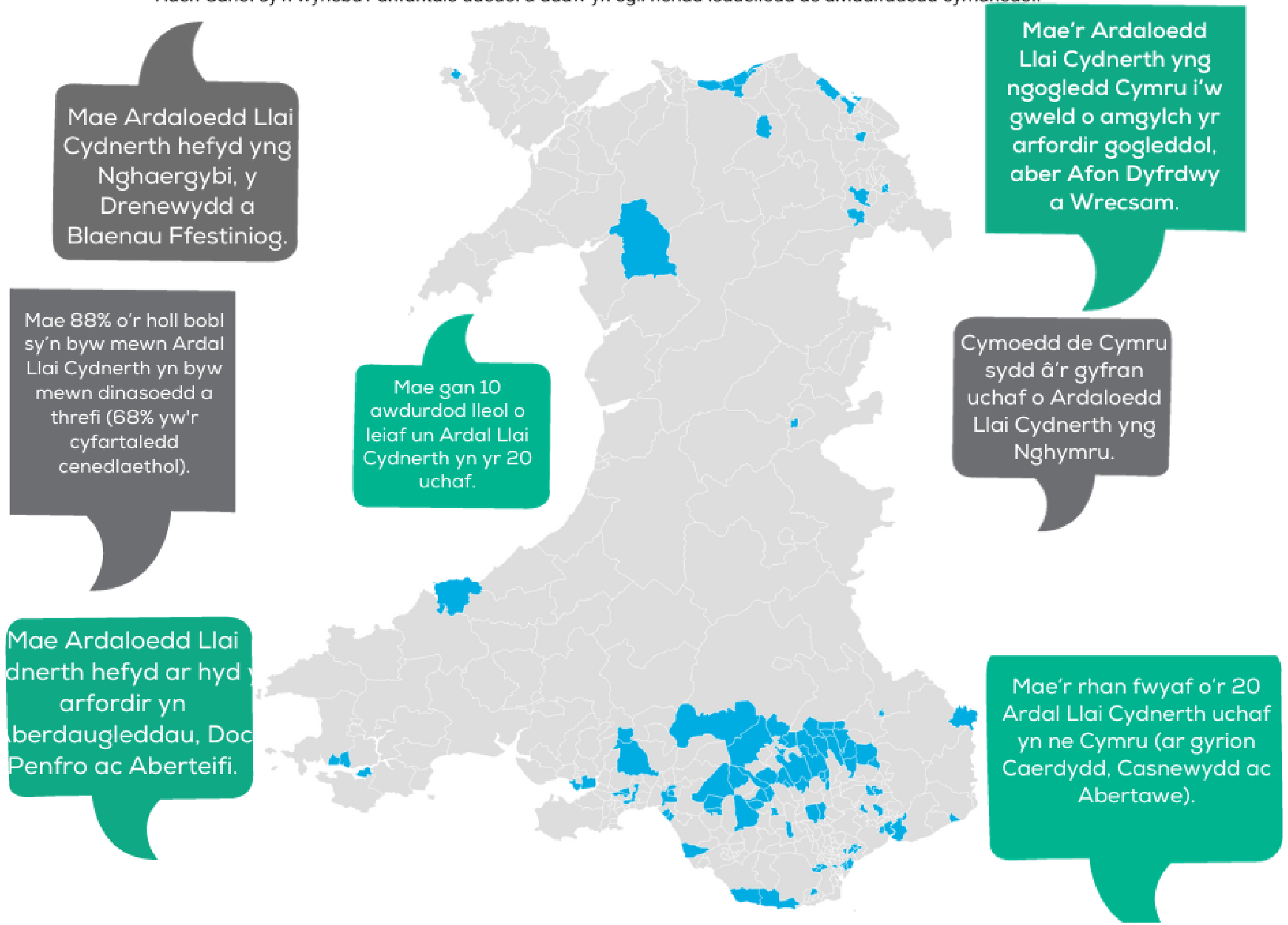

Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Rydym yn diffinio cymunedau cydnerth fel:

Cymunedau sy'n meddu ar, neu sydd â mynediad at, amrywiaeth o asedau diriaethol ac anniriaethol sy'n cael eu defnyddio gan bobl yn y gymuned i wella llesiant unigol a chymunedol.

Gall pobl gyrchu'r asedau hyn i sicrhau cyfleoedd ar gyfer gweithgareddau cymdeithasol a hamdden, yn ogystal â darparu cymorth hanfodol mewn sefyllfaoedd andwyol – boed yn sydyn, yn annisgwyl neu'n hirdymor ac yn gronig eu natur.

Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Rhybuddion

Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Ganol – mae amwysedd ynghylch defnyddio hyn fel mesur daearyddol, ond yn gyffredinol mae'n cael ei ystyried yn fesur priodol ar gyfer y dangosyddion sy'n cael eu defnyddio, a hynny oherwydd ei faint cymharol gyffredin a'r ffynonellau data sydd ar gael.

Mesurau dwysedd – mae'r ddau fynegai'n dibynnu ar fesurau dwysedd, ni waeth beth yw'r cyfraddau defnydd neu'r ystod o gyfleoedd sy'n deillio o fodolaeth yr ased dinesig.

Dallineb cyd-destunol – nid oedd y mynegeion wedi'u cynllunio i archwilio ffactorau cyd-destunol, fel grwpiau demograffig penodol yn cael mynediad at yr asedau, neu rwystrau ychwanegol y gallai rhai pobl eu hwynebu ee hygyrchedd neu fforddiadwyedd.

Canfyddiadau

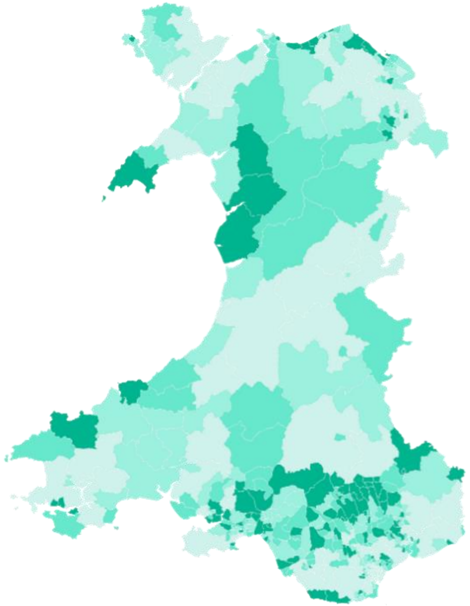

Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Trosolwg

- Cysylltiad rhyfeddol o gryf rhwng Mynegai Asedau Cymunedol Cymru (WCAI) a Mynegai Cydnerthu Cymunedol Cymru.
- Mae llawer o'r ardaloedd sydd â'r nifer leiaf o asedau yn profi nodweddion perifferoldeb, er eu bod yn gymharol agos at ganolfannau trefol.
- Mae'n rhyfeddol faint yn fwy o ardaloedd gwledig yng Nghymru oedd yn dioddef llai yn sgil rhai o effeithiau perifferoldeb, a hynny o gymharu ag ystadau tai anghysbell a chyn-ardaloedd glofaol.

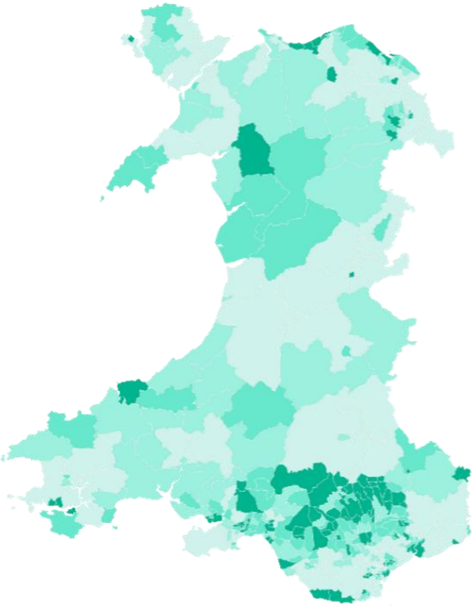

BCT
Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Tai

- O gymharu â rhannau eraill o Gymru, mae pobl mewn Ardaloedd Llai Cydnerth yn fwy tebygol o fod yn byw mewn tai rhent cymdeithasol, ond maent hefyd yn fwy tebygol o fod yn berchen ar eu cartrefi eu hunain o gymharu â'r bobl sy'n byw mewn Ardaloedd Difreintiedig Eraill.

- Mae cyfran uwch o bobl mewn Ardaloedd Llai Cydnerth yn byw mewn tai a adeiladwyd ar ôl y rhyfel, gyda dros 30% o anheddau yn yr ardaloedd hyn wedi eu hadeiladu rhwng 1945 ac 1972.

- By I'r gwrthwyneb, cyfran gymharol fach o'r tai a adeiladwyd yn ystod y mileniwm hwn sydd mewn Ardaloedd Llai Cydnerth. Mae hyn yn adlewyrchu canfyddiadau datblygwyr a chynllunwyr bod llai o bobl eisiau byw mewn Ardaloedd Llai Cydnerth, a bod cyfyngiad o ran lle mewn rhai ardaloedd.

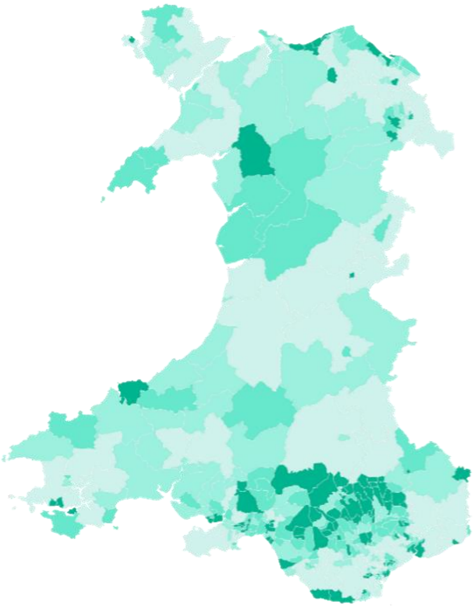

BCT Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Yr Economi a Chyflogaeth

- Mae llawer iawn llai o swyddi (yn enwedig swyddi medrus lleol) ar gael mewn Ardaloedd Llai Cydnerth o’i gymharu â chyfartaledd Cymru. Mae hyn bron yn sicr yn ganlyniad i'r ffaith eu bod nhw ar y cyrion yn ddaearyddol. Mae hefyd yn pwysleisio’r angen am drafnidiaeth dda i ardaloedd canolog, yn enwedig o ystyried y cyfraddau cymharol isel o ran y bobl sy’n berchen ar gar.

- Mae’r boblogaeth oedran gweithio yn llawer llai cymwys na chyfartaledd Cymru – gyda dros draean yr oedolion heb unrhyw gymwysterau, a thystiolaeth yn dangos bod pobl ifanc â chymwysterau gwell yn allfudo.

- Ar gyfartaledd, mae incwm blynyddol cartrefi yn yr Ardaloedd Llai Cydnerth dros £3,800 yn is na chyfartaledd cenedlaethol Cymru (ar ôl ystyried costau tai).

- O gymharu â phobl o rannau eraill o Gymru, mae pobl sy’n byw mewn Ardaloedd Llai Cydnerth yn fwy tebygol o fod heb waith: nid yw llawer o bobl sydd allan o waith yn derbyn budd-daliadau, ac mae llawer o bobl allan o waith oherwydd bod ganddynt broblemau iechyd neu gyfrifoldebau gofalu.

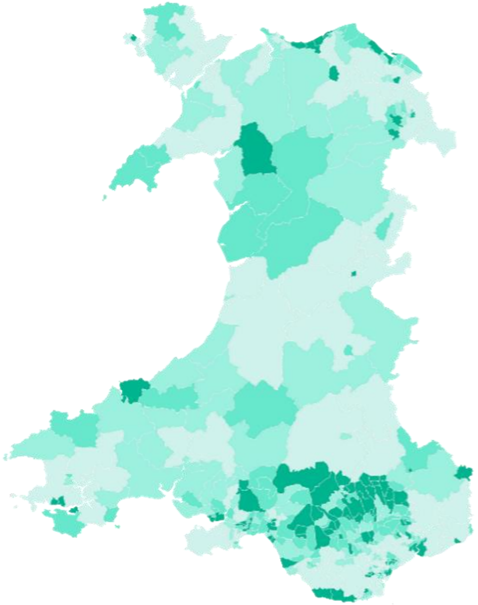

BCT Building Communities Trust Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Iechyd

- Gall trigolion Ardaloedd Llai Cydnerth ddisgwyl byw bywydau byrrach, llai iach, na’r cyfartaledd ledled Cymru. Disgwyliad oes mewn Ardaloedd Llai Cydnerth yw 76 oed, gyda disgwyliad oes iach o 64 oed, o’i gymharu â 78 a 68 oed ar draws Cymru.

- Mae salwch tymor hir ar fwy nag un o bob pedwar o bobl mewn Ardaloedd Llai Cydnerth, sy’n uwch o’i gymharu ag Ardaloedd Difreintiedig Eraill (22%) a Chymru yn gyffredinol (22.7%). Mae problemau iechyd meddwl yn gyffredin iawn yn yr ardaloedd hyn.

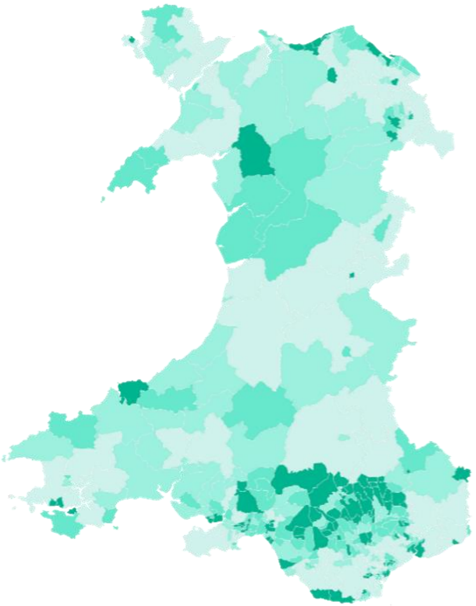

Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Cymunedau a Gwasanaethau

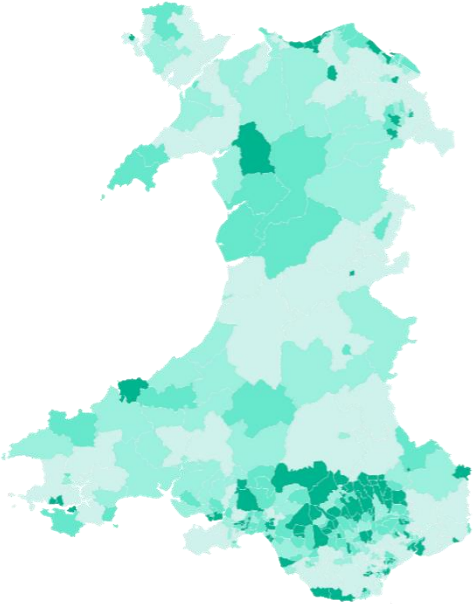

- Mae gan yr Ardaloedd Llai Cydnerth lefelau cymharol uchel o asedau cymunedol o'u cymharu â chyfartaledd Cymru, ond llai o wirfoddolwyr i'w rhedeg.

- Mae gan Ardaloedd Llai Cydnerth lawer llai o elusennau na rhannau eraill o Gymru, ac maent yn cael llawer llai o gyllid elusennol – er gwaethaf y ffaith fod cyllidwyr annibynnol wedi nodi “mannau oer” ers dros 15 mlynedd.

- O gymharu â rhannau eraill o Gymru, mae cyfran llawer iawn mwy o blant yn byw mewn tlodi mewn Ardaloedd Llai Cydnerth.

Casgliadau - sut gwnaethon ni gyrraedd yma?

Mae llawer o'r heriau sy'n wynebu'r Ardal Llai Cydnerth yn ymwneud â pherifferoldeb economaidd.

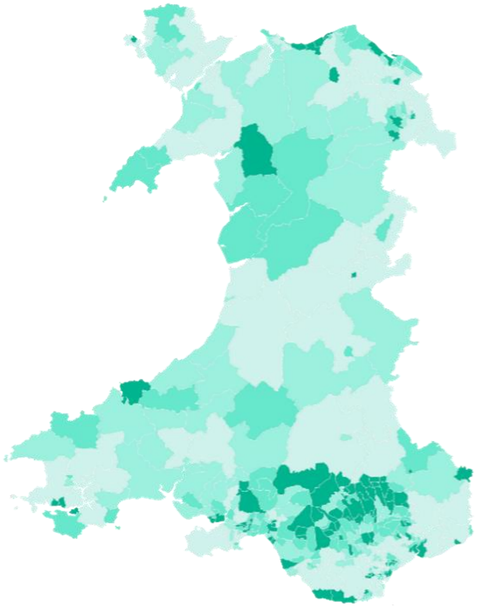

Fodd bynnag, maent wedi cael eu gwaethygu gan:

- Canoli gwasanaethau oherwydd cyni
- Cysylltiadau trafnidiaeth gwael
- Gwaith cynllunio a dylunio trefol gwael.

Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Casgliadau - beth nesaf?

- Mae llawer o'r bylchau mewn seilwaith cymdeithasol yn yr Ardaloedd Llai Cydnerth yn cael eu llenwi gan fudiadau cymunedol – er gwaethaf y diffyg cyllid sydd ar gael.

- Mae angen i lunwyr polisïau sy'n ceisio mynd i'r afael â materion cymdeithasol allweddol – yn enwedig tlodi plant ac iechyd meddwl – gydnabod yr unigedd cymharol a'r lefelau isel o asedau sy'n wynebu llawer o bobl maent yn ceisio eu cefnogi.

- Bydd rhagor o gyni yn gwneud pethau'n waeth...

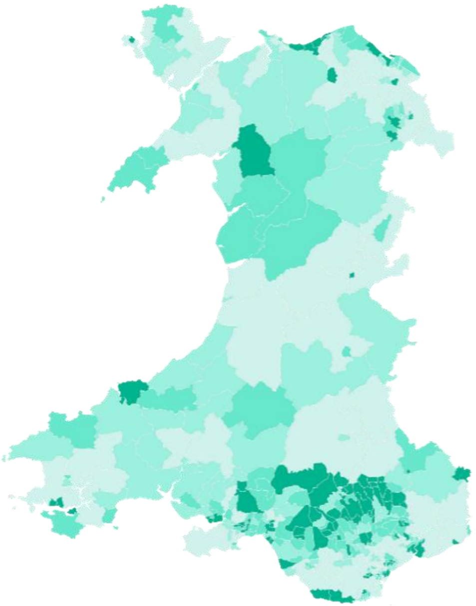

BCT Building Communities Trust Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

I leihau'r gwahaniaethau hyn sy'n seiliedig ar le, rydym yn argymell:

01 Y dylai Llywodraeth Cymru ddosbarthu adnoddau'n seiliedig ar gydnerthedd yn ogystal ag amddifadedd, gan gydnabod yr heriau ychwanegol mae pobl agored i niwed sy'n byw ar gyrion trefi a dinasoedd Cymru'n eu hwynebu.

02 Bod angen i gynllunwyr trafnidiaeth roi blaenoriaeth i LRA yn achos gwasanaethau cludiant cyhoeddus, gan gynnwys cyllido cludiant cymunedol lle bo angen.

03 Dylai Llywodraeth Cymru ddatblygu canllawiau gorfodol i sicrhau bod pob datblygiad tai yn y dyfodol yn cael eu "diogelu at y dyfodol" gyda mynediad da at drafnidiaeth a darpariaeth sylfaenol o ran asedau cymunedol, fel canolfannau cymunedol.

04 Rhaid i Lywodraeth Cymru sicrhau, drwy ganllawiau cryfach neu ddeddfwriaeth, bod gan gymunedau broses symlach i gael meddiant o gyfleusterau cymunedol allweddol.

05 I adeiladu cydnerthedd cymunedol ledled Cymru, rhaid i Lywodraeth Cymru greu 'Cronfa Cyfoeth Cymunedol' gan ddefnyddio'r don newydd o arian a gaiff ei ryddhau o dan Ddeddf Asedau Segur 2022.

06 Bod yn rhaid i gyllidwyr gydnabod anghenion Ardaloedd Llai Cydnerth a sicrhau eu bod yn cael eu cyfran deg o adnoddau.

Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Ble gallwch chi ddod o hyd i'n hymchwil?

www.bct.wales/wcai

Building Communities Trust
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau

Cwestiynau?

Croeso i...

Gwenlli Evans

CWMNI BRO FFESTINIOG

Croeso i...

Sarah Griffiths

TOGETHER

FOR TROWBRIDGE & ST MELLONS

Cwestiynau?

Diolch am ymuno â ni heddiw

Thank you for joining us today

BCT
Building
Communities Trust
Ymddiriedolaeth
Adeiladu Cymunedau